

UCITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvatski na naslov Vinko Septič nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, načrtnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 1.

V Trstu, dne 1. januarja 1921.

Leto II.

I. SLAK:

V prihodnost

Silvestrovo je, ko to pišem. Večer, ko človek išče zabave. Večer, ko bi moral pravzaprav iti v se, saj si je sam postavil to mejo v čas, ki naj mu loči, kar je prešlo in kar naj pride. Tako redkokdaj je človeku usojen odih, da živi sam s seboj; z življenjem drvimo in nimamo trenutka, da bi se ozrli na desno in levo, kaj še, da bi se izvili iz tega bega, da bi se umaknili iz vrtincev, ki nas pode in svalkajo, da bi se umaknili na otok blaženih in govorili sami s seboj.

Večer je, ko bi rad pokojno sedel, negibno in strmel vanj. Strmel na pot, ki sem jo prehodil in ki ta hip izginja kakor plameni večera, strmel v nerazrešljivo sfingo, ki jo še skrivajo zarje jutra. Toda obljudil sem in dolžan sem in ure beže. Razločno vidim, ljudje imamo svoj delež. Niso razdeljeni, razsuti so med nas. In če je tudi grenek, ljubimo ga vendar. Če vidim, da me delo podjavlja, da me pritska k tlom, kako bi ne vedel, da je to naposled vendarle dobro! Zato nosimo breme, da se dvigamo, da gledamo vstajenje okrog sebe, da ga vsaj čujemo kakor jek, kakor akord iz prihodnosti. Kaj je neki to, kdo ve. Mladost, idealizem, Kačurstvo? Ne-kaj je, kar je človeku položeno v zibel. Sila je, ki nas nosi dalje in brez katere bi bili majhni in ubogi, ker bi ne bili zmožni žrtve. Koliko bi bilo pustih ruš, kjer je zdaj orna zemlja, ko bi v učiteljstvu ne ždelo toliko te tajne moći!

Vendar jo tratimo, razsipljemo tolkokrat ravno učitelji! Kakor bi je ne bilo škoda, kakor bi bili knežje obdarovani ž njo! Mesto da bi imeli vedno naravnost uprte oči, tavamo v bladnem krogu. Drugim iščemo, sami ne vidimo. Stari, trhli Rim je imel šole gladiatorjev. Sužnji so se vežbali v njih, da so se izvežbani borili pred patriciji do nasilne smrti. Ali je naša šola boljša od teh šol? Naša moderna, nova šola prosvetljenega časa? Ali nismo dan za dnem, leto za letom v tej šoli sadili strupenih zeli v plaha, mehka srca? Inše to smo mislili, kako je naše vneto delo veliko in sveto! Nasilstvo smo poveličevali, krivico smo odobravali, mlado, dovezetno dušo smo ponizevali pred velikimi sveta, pred vampirji. Knjige smo pisali in smo lagali v njih, zle nagone smo dramili, ki so spali, ker nam je bilo tako naročeno. In če nas je bilo v tih uri sram, smo se pomirili, da smo plačani za to, bogme, ne kraljevsko! Tako dolgo smo grešili, dokler ni prišla žetev. In to žetev je ves svet videl. Naše delo je bilo kronano s solzami in s krvjo, s trpljenjem in umiranjem. Ni bilo le naše delo, toda naše tudi v veliki meri.

V učiteljstvo mora drugi duh. V učiteljstvo, ki ga človeštvo rabi kakor kvas prihodnosti, v učiteljstvo, v česar rokah so prihodnji ljudje, njih usoda. Naše oči morajo videti višjih zarrij, ne onih, ki jih oblaki zaduše, komaj so zagorele. Naše roke morajo seči dalje, globlje v obzorje, preko gnilega plota, ki ga nam stavijo ljudje dneva v trepetu, da jutri ne bodo več mogli nemoteno uživati. Učiteljstvo ima velik poklic, toda umeti ga mora. Če ga ne razume, hira samo in zastruplja zdravje množic, zdravje ljudstva.

Ne pozabimo, da je bila šola vedno izraz razmer. Gospodarskih in s tem političnih in kulturnih. Kar povrsti vidimo v srednjem veku šolo v službi politične moći cerkve, v službi reformacije in kapitalizma v novem veku. Ko bi kapitalizem šole ne rabil, ne bi je tako razvil, kakor jo je. Ono lepo geslo o svobodi znanosti ima le delno veljavno, ako jo sploh ima. Ali nismo čuli o generalih — doktorjih? Kapitalizem je šolo razvil le toliko, kolikor jo rabi. In učitelja je udinil le pod po-

gojem, da je politično — neoporečen, to se pravi, da uči s luskinami na očeh. Pričarati in privarati mu je znal pred oči domovino, nekaj svetega, za kar je vredno umirati, da ga bo zaslepel — moči duha so večje kot pa strogo zakona — a povrhu ga je še vkljenil v trdo gospodarsko in službeno odvisnost. Cela veriga predmetov je v štirih letnikih učiteljšča, a ko pride »zreli« učitelj v življenje, v službo, nima pojma kaj pomenjajo ponižni izrazi: narodna ekonomija, družboslovje itd. In potem služi, kaj pak! Poln svetega strahu pred velikimi in malimi, pred poštenjaki in sleparji, poln svetega strahu pred samim seboj, pred vzvišenostjo svojega jadnega hlapčevstva in svojega nizkega podajaštva. In vse obskurne sile se ž njim poigravajo, ga izigravajo ter mu užigajo pečat dušne bede v podajaški značaj! Če pa to nisi, če ne moreš biti, potem poveži jadra in utoni! Videli smo, vidimo.

Na razpotju smo. Čas je postavil mejo med to, kar se potaplja in kar naj pride. Sola, v kateri smo sejali, se nagiblje k svojemu zatopu. Izvršila je svojo nalog, pomagala je ustvariti človeka, ki je sam sebe potepjal, ki je sam sebe ponižal do zemlje. Ni mogoče več, da se temu spoznanju umikamo, da si zakrivamo oči pred njim. Pogumno poglejmo v žarno resnico! Zavrhimo ono pritlikavo, ono brezkrvno naziranje o življenju, zavrhimo svoje bedno kruhoborstvo in pojdimo višje in se razglejmo z vrhov naokrog! Proč iz duš hlapčevstva, nič več spoštovanja pred velikim in trhlim, kar je močnega, vstaja in raste iz dna. Zdravega rodu hočemo, boljšega, močnejšega. Iz močvirja enega stoletja ga bomo dvignili, ker je to naše poslanstvo in naša zgodovinska naloga, brez pomoči in proti silam, ki nas še danes vklepajo. Popolnejšega človeka hočemo, zato moramo prelomiti s preteklostjo. Boriti se hočemo in če tudi ute-nemo, ne bomo zaman. Več človečnosti, to je naš klic, naš standart of life.

Za to borbo moramo pa najprej sami sebe izčistiti in to bodo dosegle le mlade, ne-ustrašne duše.

Politika i morala

Znamo, što je politika, akoprem imamo za nju više definicija; a znamo što je i moral. Ako svatko i ne zna za definiciju politike, ali mnogi od tih neznačilica trpe i stradaju zbog nje. Trpe radi nje čitave kaste i čitavi narodi desetljeća i stoljeća.

Politika je zahtevala, da budu čitavi narodi raskrojeni, pocepani, da tako oslabljeni ropski služe tudjincu i tiranu i da ih ovaj može nesmetano musti i oglodati do kosti. Zbog te visoke politike i radi »viših obzira« malne podlegoše i ne propadoše narodnosno i gospodarski tucet malih naroda. Ta viša politika zahteva, da bude jedan deo naroda, čak i celi narodi i zemlje neuki, nezreli, glupi; zahtevala je, da se krvna braća prepisu i kolju medjusobno na radost i korist svojih krutih »gospodara«. Viša politika traži, da neki »niski« narodi izginu, a drugi opet »niski« da se popnu do časti — slobode pod »majčinim« okriljem — privilegovanih naroda.

Politika se tera, kažu neki, i previše i u vaticanu i u podredjenim duhovnim korporacijama. S političkih razloga bio je naš veliki Strossmayer »zatočen« u Djakovu, u tom malom slavonskom gradiću; a sjajio bi se bio kao zvezda na Petrovoj stolici. Politika na-mešta i premešta biskupe i pope; ulazi i u svetište crkve. Politika iziskuje, da Poljska bude slobodna i da se ratuje proti Rusima; ona je potrebovala da nema Srbije, i nastao je — svetski rat. Koliko krvi, koliko suza, koliko li kletva nije on prouzročio! Koliko li

ruševina i uništenih egzistencija nije darovalo ovaj politički rat u ime — slobode i kulture. Ovu visoku politiku kanda ne razumeju svi: ne razumeju je baš neuki »potlačeni, izrabljenci, isisani ljudi i narodi. Ovi večina razumiju nisku, domaću »politiku«. Ovi rukopisateljno shvačaju kako se ljudi istih želja, pohlepa i žudnja udružuju u vojsku — boraca. Pa čemu sva ta visoka i niska politika? Oh, to dobro znamo i čutimo i njome hoće ljudi udruženi u stranke, blokove, aliane, trustee da prisvoje, za sebe dašto, što veće pravice i privilegije glavnom namerom, da zgrču kupoje dragocene — kovine, tog »vil metalla«, kako bi kazao Dante, što je prouzročitelj največih zala na svetu. Svet se tako svrstao u dve skupine: jedna hoće da vlasta, gnječi, siše, muze, a druga zaglupljena i prestrašena raznim »naucima« i šibama valja da služi, radi, moli i da vodi život gladijatora. Svet je postao tako arenom i pozorištem krvavih i nekravih borba u slavu — zlatnog boga. Nalazite li, bračo, u čitavoj ovoj »političkoj borbi« koje zrnce morale? Ta moral i moralka zahteva ljubav, milosrdje te pomoć bednicima i nevoljnici; iziskuje jednakost, bratstvo i pravico. Ovo je kršćanski moral, komu se klanjam; ali kršćanski narodi i stranke nisu se otresle »politike« prevlasti, izrabljivanja na uštrb neukih, nejakih i neorganizovanih. Imade stranaka na podlozi kršćanskog moralu, ali praksa svedoci protivno: Tako jesmo svedoci dvogubog moralu: jednog u teoriji, a drugog u praksi, koji poslednji je — nemoral. Isus Krist je velik moralista — početnik kršćanskog moralu. Kad je ono Wilson rastrubio u široki svet svoja načela i točke, koje su uzele u zaštitu »bose i gole«, smatrasmo ga drugim Spasiteljem. Podlegnu i on višoj sili nemoralu, što dandanas predstavlja najvišu silu, dà — velevlast. Potlačeno, izrabljeno ljudstvo pravom diže se protiv pijavica i zločinaca u glacerukavicama tražeći slobodu svoga tela, svoje misle i želja, tražeći svetlosti, zraka i ljudski život. Tako opstoje i opstojat će, dok bude nemoralnih ljudi, borba morale proti nemoralu, borba tlačenih proti tlačiteljima. Tolstoj, da osjeti ove borbe, koje donose sobom nemoral, hoće i traži, da se ljudstvo ne protivi zlu, t. j. da bednik i jednik »kršćanskog« strpljivošću snaša i trpi jaram i pijavice na svome telu. Ruski narod imade da upiše mnogo svojih nedača baš ovoj nemoralnoj »veri« svoga velikog sina. — U politici se ponajveć ne rabe moralna sredstva: laže se, pretvara, sakriva, napada, ozloglasuje svašta i svakoga, koji stoji toj »politici« na putu. Macchiavellijev geslo: svrha posvećuje sredstva i danas je u porabi većma možda no ikada. Uopće sve polit. stranke drže se pravila: obori protivnika kako i čime možeš. — Ta dobrim političarom danas nazivljemo onog, koji znaže vešto lagati i prikazivati laž istinom. Ovakovih »političara« imade danas u svakom selu, akoprem se krste i mole. Najpravednijemu. I ovo je »politika«: kad se nekolicina skupi oko nekog »vrela privrede«, ili oko »krave muzare«, tudje dašto, pak ju muzu onako složno, bratski i pobratimski, ko da ih je ista majka na prsim dojila. Varano ljudstvo privovara, tuži se i zgraža; — zaman. Ta ovi »muzari« su dobri i najbolji rodoljubi i otačbenici, najverniji pristaše svoje političke stranke, koja dašto šuti i tolerira svaku lo-povštinu svojih somišljenika na uštrb javnog dobra i čudoredja. Znadu ovi »muzari« obsebiti vodje svoje pol. stranke: sve što više »namuzu«, večina se — žrtvju za narod ili za stranku. — Polit. stranke zakriljuju općenito svoje pristaše, pa i prave zločince, što nosi svagda zle posledice. Poznat mi je slučaj, da je stranka protegirala opć. načelnika, koji je bio u narodu, na zlu glasu, a bio i on velik — rodoljub i polit. agitator.

Ljudstvo se osvetilo: predje u janjičare samo da uzmognu odabrat poštenijeg načelnika. On je plod politike osoba, a ne načela. I ovo je »politika«: nadje li se i osmeli koja moralna ličnost da prigovori »bandi muzara«, ova baci na nju sve nebeske i vražje strelice opadajuć ju najogavnije. Ne će dašto zaboraviti opanjkati (ocrniti) ju, da je — narodni izdajica, pošto se usudio kritikovati — rođljubne »muzare«. Biva tako često, da se pod okriljem polit. stranke sakrivaju i tuste rođljubi, koji bi morali inače prati svoje zaprljane ruke iza brave. —

A mi učitelji, što ćemo? Kamo? Kuda? Ne budimo deca nemoralna, nit pokorne sluge nemoralnih stranaka. Poštujmo sveta načela čudoredja i humanosti. Klanjam se jedino istini, dobroti i pravici; ne prodavajmo sebi i svoju savest nasilniku i zločincu. Dobro hvalimo, a zlo kudimo svagda i svagde i prema svakome. Blagujmo da živemo, a ne živimo da jedemo. Stičimo materijalna sredstva u koliko su nam potrebna, da čestito i dobrojno svome zvanju i položaju uzdržavamo sebe i obitelj. — Budi nam idealom postati dobrim pedagogom i uzgajateljem. Naša škola nek bude uzgajalište, rasadište i ognjište istine, dobrote i ljubavi, čime se jedino širi zdrava prosveta. Budimo pravi prosvetitelji. Time postat ćemo najveći dobrovori čovečanstva i naroda svoga, pa i ne priznali nam to sinovi tmine. Svojim zvanjem i školom postasmo idealni radnici i trudbenici na polju narodne i opće prosvete: budimo takovi srce i umom, i jesmo pretežno. Tko idealniji od nas, nek nas kamenuje. A mi, braćo, pevajmo, kako nam duša peva. »Ali ako močan zlotvor koji tebe svrne, veleć: »Meni poj, proglaši me po širokom svijetu dobrovorum, — il ču te sapeti u tamnici u gvozdene mreže.« A ti prije negoli te sveže, guslam lipi o zemljicu crnu, da se u prah i trijeske rasprhu. Reci njemu: »Silni gospodine, nad guslami tvoja sila gine: ne razumije pjesma za povjedi: slobodna je — svomu glasu slijedi!« (P. Preradović.)

Školstvo u českoslovačkoj republici

Priopćio Veljko Sokolić.

Reforma pučke nastave oseća se svuda. Potreba reforme narodne škole nužna je iz nastalih prilika svetskoga rata, ne samo u njezinome smeru, nego i podavanju. Reformirati treba ne samo način, put, kojim je škola dosada išla, nego i radenike, koji su te putove krčili. Jedno se bez drugoga ne može ni pomisliti. Zaludu i najbolje ustanove, ako nema veštaka, koji su sposobni, da ih provode, ostvaruju. Za radikalnim reformama mora se posegnuti i provesti ih, da se dovede u sklad duh vremena, evolucije s odgojnima smerovima javnih uzgojnih zavoda.

Dve velike misli vladaju danas životom:

misao demokracije i evolucije. Mora se dakle današnju školu zameniti novom, ali ta promena ne sme biti nagla, prisilna, nego postepeno, ustrajno i sustavno uvadjanje novoga smera. Taj novi smer mora biti produkt svih onih faktora, na koje će se ta reforma odnositi. To se suglasje mora nužno postignuti, ne samo radi smirenja ekstremnih smerova, nego i radi toga, što svako silovito namitanje pojedinih grupa ili individua dovodi do nezadovoljstva, neuspela.

Pa eto, kada se već toliko govori o reformi školstva uopšte, mišljah, e ču ugodiš našem učiteljstvu, ako mu ovde u kratkim potezima iznesem stanje narodne škole u českoslovačkoj republici, kao i reforme, koje se kane u tom smeru provesti. Česko je školstvo bilo i pre strahovite svetske drame gajeno prema napretku nauke i duha vremena, ali se nije moglo radi političkih abnormalnih prilika slobodno razviti i krenuti onim smerom, što ga je osećalo i gajilo u sebi njegovo učiteljstvo i ostali faktori, kojima je narodni boljat ležao na srcu. Moralo se prilagoditi prilikama. Ali sada, kada je slobodno, kad se ujedinilo u narodnu celinu, hoće da provede ono, o čemu su već davno pre bili osvedočeni kao nužno sredstvo, da se održe, kao narodna celina, u utakmici prosvetnih suseda.

Podatke, što ču ih ovde nanizati, crpio sam iz dela dr. Fr. Drtina: Školstvo! prosveta u českoslovačkoj republici.

Veoma je dobro odredio dužnosti prema školi i prosveti narodnoj predsednik Masaryk rečima o Českem Pitanju:

»Jesmo doduše narod Komenskoga, brinuli smo se i trudili za naše školstvo, ali to čine i narodi, koji Komenskoga nisu imali. Mi mnogo više i drukčije imali bi se brinuti za školstvo, za njegov procvat, za filozofiju, nauku i u metnost negoli ostali narodi. Školstvo i njegov procvat moralo bi biti prvom i glavnom našom narodnom i političkom brigom. To je poruka Komenskoga i naše crkve Češke Braće; to je cilj našeg humanitetnog osvodenja.«

S tim je u vezi, da nauka i naučne škole u českoslovačkoj državi jesu slobodne i da celo vaspitanje na školama sviju stupnjeva i vrsta mora biti uredjeno tako, kako bi odgovaralo rezultatu naučnoga istraživanja.

Javna škola, kao ustanova državna, ne sme biti na temelju konfesije, t. j. mora biti laička simultana, ravnopravno pristupačna svima veroispovestima, kojima se osim toga ostavlja izučavanje vlastite mladeži u duhu izvesne konfesije. Dužnost pohadjanja škole biće u českoslovačkoj republici osmogodišnja, od 6. do 14. este godine: Škola narodna, škola osnovna, gradjanska, gradska. Ali nji ma će se pripojiti još i opšte obavezne produžne škole za mladež oba spola u gradovima i na selu, koje će trajati po tri godine, te će u mesecima zimskim podavati u dobi od 14.—17. god., (dakle u doba za razvoj čoveka kritično) obrazovanje, koje ima da odgovara opštим i stručnim potrebama; one će

širiti naročilo moralne i gradjanske nauke po 5—6 sati nedeljno. Kao što će državna škola biti pristupačna svima konfesijama, tako će se u osnovnim zakonima postarat za to, da školska mladež ne bude otudjivana od naroda, a postarat će se i za narodnosne manjine u jednoj ili više susednih opština tako, da im se osnuje škola narodnosna ili škola manjine, čim broj dece za školu dorasle u tom području dostigne minimalni propisani broj za obvezatno otvaranje škole, bilo koje kategorije u opšte.

Uprava školstva, onakva, kakvu ju preuzeše kao bedno austrijsko nasledje, biće ustavom podvragnuta širokim promenama. Upravu celokupnog školstva u ime države vodi ministarstvo škola i narodne prosvete. Samo to ime znači program. Nije to više ono staro austrijsko ministarstvo za kult i prosvetu, nego je ministarstvo najviše nadleštvo republike, čijem je vodstvu podvragnuto u prvom redu celo školstvo, i da prema tome nijedna škola ne će biti pod upravom drugog ministarstva stručnog, pri čemu će se svakako prema stepenu interesa pojedinim ministarstvima osigurati odgovarajući uticaj. Ministarstvo škola dakle upravlja svima školama, i onima s obaveznim pohadjanjem, i srednjim školama. Ali pored škola to je ujedno ministarstvo za narodnu prosvetu. Pod prosvetom se razume odgoj doraslih, koji već više nikakvu školu ne polaze. Školstvo i prosveta imaju da čine organsku celinu dopunjavajući se međusobno, imaju da podižu moralnu kulturu a dosledno tome i gospodarski nivo narodne celine. U isto vreme »Kultus«, kada se provede reforma odnošaja države i crkve, ima opet da bude vraćen ministarstvu unutrašnjih dela. Za upravu školstva u českoslovačkoj republici biće uredjena nadleštva i zastupnički zborovi ovako: Na prvom mestu mesni školski saveti, na drugom okružni školski saveti, a najposle ministarstvo škola i narodne prosvete kao treće nadleštvo, najviša instancija. Radi nadzora škola biće uredjena mesta školskih savetnika (bivših inspektora) i to bilo područnih ili okružnih, bilo državnih centralnih, ministarskih. Savetnici okružni bit će exponovani u pojedinim okružnim gradovima i tamo će njihov rad biti pedagoško-didaktički udešen tako, kako ne bi bili opterećeni administrativnim poslovima, koje imade po uzoru američkom (school management) stručno organizovati okružno nadleštvo. Savetnici će biti pravi stručnjaci pedagoško-didakt., posmagaće učiteljstvo u njegovu poslu, u njegovim težnjama za samoobrazovanjem, biće iskreni savetnici i prijatelji. U pomenutim školskim savetima, koji će biti prideljeni školskim nadleštvinama, imaju biti zastupnici opština, učiteljstva i roditelja, a uticaji konfesije imaju odavde biti sasvim isključeni. Na okružnu upravu prečice nadležnost sa danjih okružnih školskih saveta, u koliko ta nadleštva ne budu podvragnuta ministarstvu. Pri ministarstvu škola i narodne prosvete biće

valček, polka, marš.« Ovreći to trditev je bil glavni namen našega dela.

V Škednju se je dalo vse, kar je obetal vzpored: Tarinijevo in Beethovnovo sonato za klavir in vijolin, Chopinove klavirske skladbe, Lajovčeve in moje pesmi. Polna dvorana; stan in jezik nas nista ločila, družilo nas je srce. Svečanost in tišina kakor ob veliki maši, na dan vstajenja. Lepo — preleplo.

Ako bi se zares našli trije ljudje iste misli, bi na koncu vzporeda odpadel oficijelni »tingeltangel« (Čebela, Capriccio). Kaj bi človeku, ki je pristopil k božji mizi, da dobi nebeškega kruha za popotnico vlivali u usta na zadnje pomij.

Pri Sv. Ivanu so morale odpasti pesmi zaradi obolenosti g. pevke; hipno je zazijala velika vrzel pri vseh, ki so jih pričakovali. Ko sem pa napravil razpoloženje pri vseh, ki so prišli zraven s srcem, pred vsako izmed najglobijih Chopinovih skladb, oh, takrat ni bil to več Chopin, takrat se je iz umetnika samega in iz nas zlila vsljubezen do naše domovine, kakor so nas jo učili ljubiti in trpeti zanjo naš Cankar, naš Gregorčič, naš Tratnik; to ni bil le Chopin, to je bila naša bolečina, ki je iz ravnjenega srca kriknila do neba.

Na Opčinah je bil idealen koncert na krasnem Bösendorferju, ob vsaki strani vaza s cvetlicami, a žal, poslušalcev malo. Tista utrujenost, ki se je pokazala pri prvem in deloma tudi pri drugem koncertu, je tu popolnoma izginila; tem občutnejše je bilo ob takih razmerah za umetnika, da je imel izgubo.

Še enaželja: Zagodite kaj kmalu še in pridite, le pridite vse!

L I S T E K

IV. GRBEC:

Srečko Kumar

Triačedeset let hodi Srečko Kumar po tej lepi božji zemlji. Redke so svetle ure, ki jih je bil kdaj užil. V prvih nežnih trenotkih življenja je bil že brez matere, ki je šla po svetu za kruhom. Edini tovariš v mladih letih, bolni oče — godec, mu je hiral, umiral in umrl. Dokončal je učiteljišče v Kopru. Učiteljeval je na Goriškem in potem v Trstu, da bi se zamogel posvetiti glasbi, a v dveh letih je služil, žal, le tri mesece za plačilo. Dovršil je konservatorij in se je vrgel v svet, da se izpopolni. Čez Dunaj, skozi Prago in Draždane je prišel v Lipsko z namenom, da se sveta iskra v srcu razpalji v plamen, ki ne ugasne. Pembauer, veliki mojster, plemenit človek, — mu je bil zelo soroden po čustvu in mislih; njega se je oklenil zvesto in se ga je držal do prvega povratka v domovino po začetku vojne. Služil je za preskoren kruh pri tržaški »Glas. Matici«, boreč se neprestano proti slavnim »tradicijam« in ljudem, ki se od daleč ne pojmiro niti glasbenega rokodelstva, kaj šele umetnosti. Ob vstopu Italije v vojno je bil primoran obleči vojaške cunje in jih nositi do pol leta pred koncem vojne, ko je bil odposlan zaradi bolezni. V Tečnu ob nemški meji se je ustanovil, da je imel kratko pot do Lipskega, do Pembauera, ki se ga je vnovič oklenil do drugega povratka v domovino. — Hiša njegova porušena, ni sledu, kje je stala, demači pregnanci se vračajo. Ta draga sveta naša zemlja... Ah, koliko gorjal

Kumar je velik umetnik. Kar mu je dala narava ob rojstvu je veliko, nič manjše pa, kar mu je življenje od-

reklo do danes, saj se sliši vse to iz vsakega glasu, ki ga izdihne iz klavirja. Imamo klaviristov-umetnikov mnogo in vsake vrste, od akademikov in virtuoзов do najekstremnejših modernistov, ali klaviristov — poetov in mamo malo in od teh zavzema pri nas Kumar prvo in najlepše mesto, tako, kakor med Nemci romantični kolorist in Chopinov igralec Pembauer, Kumarjev učitelj.

Imeniten je naš umetnik tudi kot klavirski učitelj in pedagog. V poučevanje je uvedel Riemannov sistem. Tem se je povzdignil nad tiho rodoljubno delo do one stopnje, kjer se naš narod meri z drugimi, spajajoč vse ljudi v duševno bratstvo.

O mojih rojakih pa drugič kaj več.

IVAN GRBEC:

Beseda o naših koncertih

(Prireditelj pianist Srečko Kumar s sodelovanjem pevke Avrelje Sancinove in vijolinista Karla Sancina. Koncerti so se vršili v Škednju 11. dec. 1920., pri Sv. Ivanu 19. dec. 1920. in na Opčinah 21. dec. 1920.)

Prireditelj je prodri fronto. S koncertom na najvišji stopnji umetnosti je udaril, da potisne v stran našo zastarano in nagnito iz nerazumevanja in udobnosti in takih nizkih, nizkih — kako naj rečem — telesnih sladkosti rojeno grintavo rano šaljivih pošt in prav malo šaljivih »prostih« zabav.

Bog nam odpuсти!

So, ki pravijo: »To za naše ljudstvo, to ni za narod: Beethoven, Chopin — Bog ne daj! Za ljudstvo je

uvoden vrhovni školski savet, kao skup sa-vetnih zborova ministarstva, školski parla-ment, koji treba barem dvaput godišnje da zaseda, a pred njega pripravljaće na naučnom temelju sve planove i reforme pedagoška ustanova Jana Amosa Komenskoga, koja već postoji.

Sve ustanove, koje se staraju o odgoju dece, koja osnovnu školu još ne polaze, imaju naziv Škole materinske (Mateřské školy). Odgojna sredstva jesu: zaposlenost, igre, pre-dodžbe predmeta i razgovori o njima, poslovice, pevanje, telesne vežbe, laki poslovi, na-vikavanje da se sami posluže.

Organizacija materinskih škola zahteva da pohadjanje tih škola bude obavezno za svu decu počevši od pete godine (s tim se nemožemo složiti). Materinske škole imaju se obavezno osnivati u svakoj opštini sa 2000 stanovnika. Trošak imaju da podnose opštine uz pomoć države. Udrženja i neporočne osobe mogu osnivati materinske škole s dozvolom najviših školskih nadleštava. Materinske škole treba da budu samostalne, sa samostalnom upravom; odgojiteljske mate-rinske škole moraju imati propisanu naobrazbu za ovaj poziv. Organizacija učiteljica ma-terinskih škola traži da bude zastupana u nadzornim nadleštavima, naročito traži ze-maljsku nadzornicu i nadzornicu okružnu, redovni ljekarski nadzor, odgovarajuće regu-lisavje materijalnih odnosa (uvrštenje u gru-pu C državnih činovnika) i regulisanje stručne izobrazbe. Potrebno obrazovanje dobiva mladež od 6—14 god. u narodnoj školi, koja će se deliti na školu opštu i gradjansku (měštanšku).

(Dalje prih.)

Stavska srednješolskih učiteljev Jul. Benečije

8. decembra se je vršilo zborovanje delegatov »Zvezde« decembra se je vršilo zborovanje delegatov »Zvezde srednješolskih učiteljev Julijsk Benečije«, v kateri so zdrženi skoro vsi srednješolski učitelji brez razlike strank in ki ima svoje podružnice v vseh krajih, kjer je kakšna srednja šola. V zadnjem času so ustanovili tako podružnično tudi slovenski profesorji v Idriji. Na tem zborovanju je bila sprejeta resolucija, ki je stavila vladu ultimatum za odgovor na ekonomski zahteve, ki so bile predložene 11. novembra. Državni srednješolski učitelji zahtevajo povišek 600 L mesečno za vse učitelje brez razlike, za suplente in za definitivne učitelje, za samece in za oženjene. Sam na sebi je gotovo zahtevani povišek velik, v resnici pa je majhen in popolnoma upravičen, če se posmisli, da dobivajo profesorji komaj v zadnjih mesecih enako plačo v lirah, kakršno so dobivali v kronah pred polcrom. Danes pa ima lira manjšo kupnc vrednost kakor tedanja kronska. Ekonomski razmere srednješolskih učiteljev so torej resnično tragične, še bolj tragične, kakor so bile l. 1918. To je spreviedela tudi tržaška občina, ki je primerno zvišala plače mestnim profesorjem. S zahtevanim zneskom pa bi državni profesorji komaj dosegli plače komunalnih kolegov. Gotovo si ta ali oni profesorji v velikem mestu, kakor je Trst, lahko drugače pomaga, ta možnost pa odpade popolnoma za profesorje na deželi; njih usoda je še bolj žalostna kakor ona tržaških profesorjev.

Vladni odgovor na memorandum in na ultimatum je bil nepvoljen, da, skrajno žaljiv za profesorje same. Zato so začeli vsi državni profesorji 11. decembra s stavko. Priključili so se jim deželnimi profesorji in učitelji na drugih zavetih, kjer se urejuje plača po plači državnih učiteljev. Stavka traja od tistega dne kompaktno, z edino izjemo treh profesorjev, arh. Braidottija v Trstu, prov. gimn. vodje Ostija v Kopru in prov. vodje idrijske realke Paulina, ter profesorjev pazinske deželne gimnazije, ki nikakor se ne zavedajo važnosti začete akcije.

V prvi fazi stavke je stavila vlada kakor ostalim istočasno stavkujočim državnim uslužbencem, tudi profesorjem enake protipredloge; vladne ponudbe so bile: izenačenje plač s plačami v starih provincah, izredna in pre-hodna mesečna doklada v znesku od 100 do 300 L, ter enkratni predujem 1000 L na račun difference, ki bi nastala po izenačenju. Ta ponudba pa ne vsebuje za profesorje nobenih priboljškov, temveč celo poslabšanje gmotnih razmer. Res, da bi dobivali omenjeno mesečno doklado, toda ta ne bi bila samo nezadostna, požrlo bi jo popolnoma izenačenje plač in uvedba osebnega davka v Julijski Benečiji. Zato so tudi profesorji te ponudbe krakomalo odklonili, in ker je vlada vztrajala dalje pri svojem stališču, so na zborovanju dne 24. decembra sklenili, pretrgati vsako zvezzo z vlado.

Do tega koraka pa jih ni gnalo samo skrajno slabo gmotno razmerje; izenačenje plač z onimi profesorjev v stari Italiji, ne bi samo prisililo tudi tukajšnje profesorje, da si poiščejo izven šole še drugod zasluga, morda celo na način, ki ne odgovarja stanovski časti in ugledu, kar pa gotovo ne more biti v prid šoli in pouku. Učitelj naj živi samo s solo in za solo. Tu je njegovo polje, tu naj uveljavlja svoje sile, tu naj izpolnjuje svojo dolžnost s srcem in dušo. To pa lahko storiti le tedaj, ako mu je za-sigurano primerno materialno življenje in ako ima priliko in sredstva, da samega sebe dalje izobrazuje in da

črpa tudi sam nove, duševne hrane za izvrševanje svojega poklicja. Izenačenje pa bi celo ono malo dobrega v tem oziru kar še imajo tukajšnji srednješolski učitelji, le uničilo. Izenačenje pa pomenja tudi naskok na »službeno pragmatiko«, ki so si jo profesorji po hudi bojih l. 1917. priborili, in ki jim zasigura primerno pravno stališče in ugled, in ki tvori brezvremeno izborni, podlago za pravo poslovanje naših srednjih šol. Z izenačenjem bi postali tudi tukajšnji profesorji brezpravna raja, in šola bi pala iz višjega stališča na nižje. Odprava »službeno pragmatike« bi pomenila hud udarec za tukajšnje šolstvo. O kakem nadomestilu »pragmatike« ne more biti niti govora, kajti v stari Italiji »pragmatike« niti nimajo.

Le tako si lahko raztolmačimo ono skopo in prečudno odredbo italijanske vlade, ki noči profesorjem iz starih provinc, ki so bili po razpisanim natečaju sprejeti v službo v novih provincah, vsteti službenih let v starih provincah; in ono še bolj čudno, ki noči niti onim profesorjem, ki so bili v misiji v naših krajih, vsteti te »misijeske« službene dobe, po povratku v staro Italijo.

Predlagano izenačenje pa ni edini korak k odpravi »pragmatike«. Z najnovejšim odlokom se prof. suplentje z letošnjim šolskim letom ne sprejemajo več po stari pragmatiki, temveč po sistemu starih provinc. Tudi proti temu je »Zveza srednješolskih učiteljev« vložila protest.

Srednješolski učitelji Julijsk Benečije stremijo za tem, da ohranijo vse, kar je bilo dobrega na »pragmatiki«, da ohranijo pa tudi vse ono, kar je bilo in je še dobrega na naših šolah. Oni ne zahtevajo predpravite pred kolegi v starih provincah, toda ne morejo si želeti izenačenja z njimi. Njih želja in njih cilj: Tudi profesorji starih provinc naj postanejo deležni onih pravic, ki nam jih daja pragmatika; tudi šole starih provinc naj si priborijo vse ono, kar je boljšega in primernejšega na naših šolah.

J. PUHAR:

Učitelj i pčelarstvo

Nitko nas nije iza dovršenih nauka silio da se posvetimo učiteljskome zvanju. Sami smo se na to odlučili i uzeli na sebe veliku dužnost kao odgojitelji dece našeg patnika. Velika je to odgovornost pred budučnošču. Učitelj je pak duša škole, jer samo valjanu učitelju je i škola valjana. Ona je polje našeg rada. Odgoj naše dece — naše okoline — to je naša sveta zadača. Za školo moramo da živimo, njoj treba da se posvetimo. Svako preveliko cepkanje našeg rada na štetu je našoj glavnjej zadači. To nije laki posao nigda, a odgajanje je u sadanjim prilikama vrlo teško. Osiromašili redovi naši; prenatrpani razredi, a još k tome bez knjiga i pomagala; školske zgrade dugo več ne popravljene; zaostatak dece radi rata; porušena disciplina; skupoča opća — težak opstanak; naš pravni položaj i stotina još drugih i večih i manjih briga i nevolja čine, da nam je i ovaj zrak, koji dřemo, nekuda težak i nesnosljiv.

Zar da za to ginemo — venemo? Zar da budemo živi mrtvaci — lutke, kojima sudbina po volji igra? Ne, i po sto puta ne! Ja verujem u bolju budučnost našu. Podelom rada, željeznom voljom i ustrajnošču sve će se zapreke po malo svladati. Reč »Nemoguće« treba brisati iz svih rečnika (Napoleon), jer samo »Puža, koji zemljom puži, svaki trn ubode« (Preradović). Sve čemo združenim silama, podelom rada i ustrajnošču svladati. Za to mi jamči naša staleška svest, naš živahnji rad, naš list, naše skupštine. Sve mi to nekako — i ako tiho — kaže, da nismo zaboravili na veliku onu zadaču, kojoj hočemo da ostanemo verni pa došlo još k tome ma koliko zapreka i nevolja. Svestan učitelj sve promatra, pa imajući pred očima veliku zadaču pripravlja se več sada kroz ferije na rad u novoj godini, jer najbolji je učitelj onaj, koji ne prestaje biti učenik.

Nu učitelj je čovek, a kao takav podvržen je i on zakonima naravi. Kad se žica na gušlama previše nateže, lako pukne, a tako i učitelj može prevelikim trošenjem duševne i telesne snage prerano da nastrada. Našem radu treba da sledi primeren odmor, da se duh ne utuče, da ne izgubi veselja do rada. Nakon naporna rada u školi treba svežeg uzuđuha i sunca, razvedrila i zabave. Učitelj u gradu može da poseti glasbu, kazalište i druge prelepje zabave, koje mu pružaju obilno najplemenitijeg duševnog užitka. No onaj na selu prepusten je samome sebi, pa ne zna li si sam pomoći, dosadije se, težko mu vreme prolazi. On nekamo kržljavi i umire, a da i sam ne zna. Takav stvor prerano ostari. Oseča se nesretnim — turobnim — od svih i od svega zapuštenim. Crv osamljenosti i dosade podgriza njegov duh. Sam nezadovoljan, došadan je i okolini svojoj. Ali i u najzabitnijem selu učitelj može da nadje plemenitih zabava i lepih užitaka, samo ako hoče jer »Kraljevstvo božje je u vama« (Tolstoj). Izmedju mnogih drugih zabava pruža seoskome učitelju

pčelarstvo mnogo veselja i lepe koristi, šeču pokušati u kratko da prikažem.

Dugo vremena nje ljudski duh znao da dade odgovor na ova pitanja: Čemu krasno šarenilo našeg cveča? Čemu onaj miris? Zašto cveče medi? To za nas nije više zagonetka, to je nama pojavi naravi — princip ljubavi. Izmedju cveča i kukaca postoji zanimiv odnosaj. Cveče treba za oplodnjvu kukaca, a ovi za opstanak cveča. Tu oni traže hranu, a mnogi i skrovište.

Otvoriš li meseca svibnja košnicu, uzmeš li u ruke sat, krasnog li užitka! Šarenilo našeg sača odgovara posve šarenemu naših livada, jer unutarnji je život košnice potpun odraz vanjskog sveta. Imá tu stanica zapunjene belim, žutim, crvenim i zagasitim praškom. Pa kako pčelice po košnici vrve — trče — nose — rade? Sve se tu po nekom odredjenom poslužuri — nema tu jadikovanja. Mladji još nejaki stanari griju leglo, čiste košnicu, odnaju voštane poklopce. Tu vidiš jaja, crviče kako u mleču plivaju. Promatraš kako se ovde — onde mlada pčelica muči, da izmili iz svog zatvora. Gledaš maticu kako se ona dostopanstveno šeče po ulicama uz poštovanje svojih sustanara. Pa kakvi su to arhitekti — inžiniri, koji onako pravilno stanice — sače grade! Divota! Sve to čoveka uzdiže — veseli, jer ne vidiš tu uza svu muku i naprezanje dosudnog tužakanja ni jadikovanja sa svojom sudbinom, a kod veselog stvorenja i sam čovek postaje nekamo i nehotice veseo i zavoravlja na svoje nezgode.

Gledaj pa na leto! Kako tu radnici žurno dolaze i odlaze! Stražari na vratima straže, a sposobni radnici nose pelud, med ili vodu uz tiho i zadovoljno zujanje. Mnogi izmoremo od duga puta — teška rada ne mogu odmah da stignu na leto. Često pod teškim bremenom padu pred leto — otpočinu i opet se dignu. Brzo stovare svoje breme, pa onda hajd' opet žurno na posao. Često se puta pojavi kakav nepozvani gost, koji bi hteo o tudjo muci da živi. Osa, brimbar i stršen često hoče da lučavo, a katkad i nasilno da provale. Stražari ti ne pitaju i ne svadljaju se ko će prvi na dušmana da naval. Odmah se na neprijatelja digne junački prvi stražar, koji ga opazi. Za njim sledi drugi i cela se košnica uskomeša, dok se pogibao ne odstrani. Koga pak da ne uznaša njihovo rojenje! Ali dosta — ne ču da duljim. Moje je pero prerdjavo, pa čemu da se ja tu mučim i nateženo, kad je o svemu tome bolje i doteranije napisao belgijski pesnik M. Meterlinck debel knjigu. Nakon dvadesetgodisnjeg je pčelarenja izdao knjige »Život pčela«. Prevod tog dela izdalo »Prirodoslovno društvo« u Zagrebu. Uzmi u ruke — čitaj — promatraj — razmišljaj — i uživaj!

Svake godine uzmeš lako po jedan sat šk. decu u svoj pčelinjak. Tu im zorno prikažeš celi život pčele. Pokažeš im jaje, ličinku, kuskuljicu, radilicu, truta i maticu, prašak i med i sve. Uzmeš najpuniji sat, da deca dižu — nase. Pun »Žnideršičev okvir« važe 2—3 kg. Onako male životinjice, pa da ovoliko toga nanesu! Kako se malši tome divečude. Rađost im se neka na licu odražuje i oni bi hteli da postanu pčelari.

(Nastavak sledi)

IZ ORGANIZACIJE.

Razpis učiteljskih mest v tolminskega političnega okraja. Civilni komisariat za tolminski politični okraj — zastopajoči o-krajinški šolski svet — razpisuje v smislu okrožnice z dne 22. septembra 1920. št. 321/8848 izdane po generalnem civilnem komisariatu natečaj za izpraznjena definitivna učiteljska mesta na ljudskih šolah tolminškega političnega okraja s slovenskim učnim jezikom:

1. Stalno nameščena učiteljica na dvo- ali večrazrednih šolah v Bovcu, Berginju, Cerknem, Čezsoči, Drežnici, Kobridu, Podmelcu, Sedlu, Soči, Tolminu (dve mesti), Zagiji.

2. Učitelj-voditelj na dvo- ali večrazrednih šolah v: Berginju, Cerknem, Čezsoči, Volčah, Zagiji.

3. Stalno nameščen učitelj na novo dvo- ali večrazrednih šolah v: Bovcu, Cerknem Tolminu.

4. Učitelj-voditelj na enorazredni šoli v: Borjani, na Bukovem, v Gorjah, Iderskem, Kalu, Kamnem, Kredu, Lozeču, Logu, Logjeh, Lomu, Novakih, Oreku, Staležu, Pečinah, Planini, Podbeli, Poljubinu, Ponikvah, Robed-ščah, Rutih, Slapu, Smastu, Staremšelu, Sredn. Logu, Steržičih, Šeberljeh, Tribusi, Ternovem, Sv. Viškigori, Voljarji, Zadlazu, Hudajužni, Zakoči, Zakrižu.

5. Potovalni učitelj-voditelj na šolah na: Lazu-Čadrg, v. Jagerščih-Karnici, Jeuščeku-Ravnah, Polici-Verhu, Selo-Logo, Temljajnah-Lojeh, Vezenon-Krnu.

Plačo in pravico, izvirajočo iz takih mest, določuje dejstvena postava za Goriško-Gradisčansko z dne 20. julija 1914., št. 24, dalje okrožnica Osrednjega urada za

nove pokrajine z dne 8. januarja 1920., št. 118/05010 b, ter končno ona okrožnica, ki jo je izdal generalni civilni komisariat za Julijsko Benečijo dne 12. oktobra 1920, št. 3220/10345.

K natečaju so pripuščeni samo učitelji Julijske Benečije preskrbljeni z vspomljeno diplomou kot jo zahtevajo zakoni in sedaj veljavni pravilnik.

Oni abiturienti normalki iz starih pokrajin, ki bi se udeležili natečaja, ne da bi dosegli poprej vspomljeno diplomou pri kaki izraševalni komisiji za nove pokrajine, se bodo jemali v vpoštov le za začasno podelitev onih mest, ki bi tudi po določitvi natečajev ostala še vedno prazna.

Vdeležniki naj predložijo okrajnemu tolminskemu šolskemu svetu do 31. decembra svoje prošnje, opremene s krstnim listom, domovnico, potrdilom o brezhibnem politično-moralnem obnašanju, z izavo urednega zdravnika o telesni sposobnosti, s tabelo o kvalifikacijami, in sicer v dvojniku, ter z listinami glede učnih naslovov in odkrov prejšnjih imenovanj.

Imenovanja začnejo teči s 1. januarjem 1921.

Okraini šolski svet si pa pridržuje pravico, da odredi prelčitve povzrcene vsled imenovanj med tekočim šolskim letom, ali pa ob pričetku p. šolskega leta, tako, da bi ne bilo moteno redno didaktično poslovanje šole.

Ako se kak učitelj namerava potezati za več mest hkrati, mora za vsako vložiti posebno prošnjo.

Prošnje začasnih poročenih učiteljev se za sedaj ne morejo vzeti v poštov.

O p o m b a. Z ozirom na to, da je bil ta razpis objavljen v listih šele 1. januarja t. l. in bi se morala ta dan že vršiti imenovanja, pozivljamo šolsko oblast, da podaljša rok za vlaganje prošenj.

Sastanak učiteljstva Liburnije. Dne 16. decembra 1920. obdržalo je učiteljstvo voloskega kotara skupštinu na Matuljima. Vreme je bilo veoma nepogodno: kiša, vetar, sneg — no sve to nije zaprečilo učiteljic(e), a da se ne odazovu u velikom broju pozivu odbora.

Predsednik skupštine, kol. August Rajčić, setio se u pozdravnem govoru pokojnega kolega Frana Jelušića, kome svi skupštini klicu »Slava!« Iza toga predči dogadjaje poslednjeg vremena, koji su razdelili naše učiteljstvo na troje. Sokolio je prisutne, spomenuo, kako ljubav ne pczna granica, kako je nedeljiva, neka ustraju u nadi u bolju budučnost.

Iza kako bi pročitan i odobren zapisnik zadnje skupštine, priopci predsednik nekoje uspehe, što ih učiteljstvo postignu obzioru na zaključak zadnje skupštine.

Najvažnija pak tačka bila je cna o biranju zastupnika (člana) učiteljstva u kotarsko šolsko veče, koje se ima obnoviti. Dogovorilo se koga da se bira, bude li učiteljstvo na to pozvano.

Raspravljalo se zatim, kako da učiteljstvo sakupi čim više i gradiva i preplatnika za omaladinski list »Našu Nadu«, odlučilo se zamoliti Zvezino predsedništvo, da ih u više navrata obelodani u »Učiteljskom Listu«.

Radi kratkoča vremena morala se je odgoditi rasprava kol. V. Ličana: »Ljudski život i pesma«, na sledeču skupštinu.

Krčko učiteljsko društvo nije moglo obdržati svoju najavljen glavnu skupštinu u Dobrinju dne 16. XII. 1920. radi nepredvidenih zapreka i zapletaja zbirnih se na otoku, u to doba, a traju i danas, kako općenito poznato.

Odbor.

Založništvo »Zgodovine Italije« se je z ozirom na sedanje neznesne gmotne razmere staršev šoloobiskujučih otrok odločilo, da zniža ceno knjige od lir 4.25 na lir 3.20, in to na izključno korist slovenskih šol.

ŠOLSKE VESTI.

Zadnjo številko našega lista nismo mogli odposlati prej zaradi poštarskega štrajka. Odtrgani od province in svojih dopisnikov, smo se tudi s to številko nekoliko zakasnili.

»Novi rod«. Zanimanje za naš mladinski list je izredno veliko. Nekatere šole so se priglasile s tolikimi naročniki kct bj jih ne pričakovali največji optimisti. Zaradi poštarskega štrajka pa še nismo dobili od nekaterih šol popolnega seznama naročnikov, kar onemogoča, da bi izdali list pravočasno. Rok za priglaševanje naročnikov smo podaljšali do 16. t. m. Do tedaj naj napravi vsakdo svojo dolžnost. Čim več agitacije, — tem več naročnikov; čim več naročnikov, — tem boljši list! — Na zakasnelce se ne bomo mogli ozirati.

Italijanski zvon. Neki učitelj je objavil v »Lavoratore della Sera« od 25. novembra l. l. članek, ki se podrobno peča s šolskimi razmerami v Istri. Ne bomo ponavljali tu še enkrat vseh pritožb na šolskem polju, s katerimi smo se mi sami že večkrat bavili in ki so našemu učiteljstvu tudi znane, ker je to delo že itak brezplodno. Naše oblasti imajo vse pretrdo kožo, da bi se zganile že ob samem pismenem protestu.

Članek italijanskega učitelja je za nas zanimiv zaradi nekih ugotovitev, ki se krijejo popolnoma z našim stališčem. Mi smo že večkrat povdarjali v svojih člankih, da je vse šolstvo naših krajev prišlo v roke nekaternikov, ki so za ta posel popolnoma nesposobni. Rekli smo tudi, da je oblast te ljudi nagradila v zahvalo za njihovo delovanje, ki nima nič opraviti s šolstvom. Iste trditve je napisal tudi naš italijanski tovariš, ki pravi dalje: »Ni se čuditi! Mi smo v oblasti avtokratov in podpirateljev raznih »ljubljencev«. To bi lahko najbolje dokazati, če bi objavili znamenito izjavo, ki jo je moral podpisati vsak učiteljski kandidat, ko je polagal izpit usposobljenja na učiteljsku v Kopru itd. Ne objavimo je, da ne osramotimo svojih najmlajših kolegov, ki so s svojim podpisom pokazali, da so »ovce« in da ne označimo za »leve« vse člane izraševalne komisije, katere bo vsikdar oblika.

rdečica sramu, ko se bodo spomnili, da so sami sestavili ono, po vsebinu in obliki v avstrijskem — inkvizicijskem duhu pisano izjavo. Pomnijo naj pa vsi nekdanji tovariši, sedaj nadzorniki pompoznih naslovov, da pride enkrat tudi dan plačila...«

Jasno je, da so se morale goditi na koprskem učiteljski edne reči.

Bolest mladih. Bil sem brez denarja in sem premisljeval: Blažen je ta naš stan! Res je, da so moji čevljii malo pošvedrani, moja sukna malo oguljena in da se mi hlače na kolenih nekoliko bliščijo, a kaj bi o tistem, ko so vendar tako solčne te naše poti pred nami. Učitelj si, mlad učitelj, poln ognja, pred tabo je deca kot razorana njiva, ki željno čaka semena, — delaj, sej! Rožnate so bile moje misli, ognjena moja hotenja. Da bi dobil le nekoliko denarja še, da si nakupim nekaj knjig! — Priatelj zapoj, zavriskaj! Plače so povisanee! Nič več strahu, nič več dvoma! Oguljena sukna — v kot z njo, novo bleko si lahko umeriš, v stran s pošvedranimi čevljii! Naješ se lahko dosita, pošteno se lahko oblečeš in še ti ostane denarja, da si naročiš knjig in da pojdeš lahko v gledišče in v kavarno! — Ali kmalu sem izrul vso radost iz sebe; stemnilo se je kakor po blisku. Plače so se res izpremenile, a ne nam v prid. Moja sukna je še vedno oguljena, moji čevlji pošvedrani. Kmalu bo drugač! Namesto, da bi kupoval knjige in časopise in da bi se pripravljal za šolo, dajam instrukcije. Kmalu si bom lahko kupil novo bleko. V šolo pa hodim nepripravljen. Voditelj je zadnjič zmajal z glavo in je rekel: »Slabi učitelji so ti mladi ljudje!«

Mlad tržaški učitelj.

Mladim učiteljem naznanja učiteljski sindikat, da se je posrečilo delegaciji doseči od grofa Norisa, da je tudi suplentom darovano poldruge leto službovanja v korist njihovim dodatkom, in to vsem, ki služujejo vsaj ed 1. januarja 1920. pri magistratu.

Strajk meščanskih učiteljev. Ker magistrat ni hotel ugoditi zahtevam meščanskih učiteljev, so proglašili ti 11. decembra pret. l. stavko. Magistrat je sicer ponujal letni povišek 1600 L za vsakega učitelja, a ti so vstrajali pri zahtevi, da pridejo iz tabele D v tabelo C, to je v isto skupino z uredniki z visokošolsko izobrazbo, češ, da ima meščanski izpit isto vrednost, kot izpit na univerzi. Med meščanskimi učitelji in šol. oblastjo je prišlo vendarle do sporazuma s tem, da se je izvolila komisija, ki prestudira in določi vrednost meščanskih izpitov. Od ugodne ali neugodne izjave te komisije bo potem odvisno, v katero tabelo bodo spadali ti.

Stavka srednješolskih učiteljev končana. Vlada je sporocila osrednjemu odboru Zveze srednješolskih učiteljev predlog, ki zboljšujejo gmotno in pravno stališče srednješolskih učiteljev. Osrednji akcijski odbor je proučeval te vladne ponudbe in je izjavil, da sicer ne odgovarjajo popolnoma vsem zahtevam, ki so jih stavili profesorji vladu v rešitev in je sklenil, da se vladne ponudbe sprejmejo le začasno v upanju, da se konečna ureritev gmotnega vprašanja profesorjev reši vsestransko meseca aprila v državni zbornici. Pouk na srednjih šolah Julijske Benečije se je zopet pričel 3. t. m.

Tudi okrajni šolski nadzorniki se organizirajo. Imeli so do sedaj par sestankov, kjer so postavili temelj svojemu društvu, ki bo skrbelo za materialne in moralne koristi svojih članov. Razmere okrajnih šolskih nadzornikov baje niso prerožnate. Prvim sestankom, kjer so bili zbrani skoro vsi okrajni nadzorniki Julijske Benečije brez ozira na našodnost, je predsedoval šol. nadzornik Craizer.

Slovenska štirirazredna meščanska šola v Postojni. Dne 1. decembra l. l. se je otvoril na slov. trirazredni meščanski šoli v Postojni četrtni razred s trgovskim značajem. Šola je torej izpolnjena tako, kakor so želeli nje ustanovitelji pred 15 leti, ko se je šola ustavljala. Postojnski okraj ima torej učni zavod, ki najbolje odgovarja potrebam sedanjega časa in našega ljudstva.

Bogoslovno semenišče v Gorici. V goriskem bogoslovnem semenišču se je pravkar dokončalo šolsko leto. S 15. januarjem 1921. se prične novo šolsko leto.

Umrl je dne 26. decembra pri Sv. Ivanu Štefan Pahor, oče štirih naših tovarišev, oz. tovarišic. Pogreba se je udeležil razen predsednika »Zvezne« in predsednika »Trž. učit. društva« tudi šolski nadzornik Craizer in veliko število učiteljstva. Žaluočim ostalim naše iskreno sozalje!

Književnost in umetnost

Publikacije »Šolske Matice za l. 1920. »Slovenska Šolska Matica« v Ljubljani izda za leto 1920. naslednje publikacije: 1. »Pedagoški Letopis«, letnik XVII. (objavljal bo oceno delovanja H. Schreinerja, Iv. Macherja in Iv. Krulca; poleg tega pa še »Podrobni učni načrt za televadbo« in pa dr. Osvaldovo vsečiliščno predavanje: 2. J. A. Komenski). — 2. Fr. Fink: »Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika«. (Za učiteljska) — 3. Dr. Ljudevit Pivko in Adolf Schaup: »Televadba«. (Razlaga televadne teorije in navodilo k vodstvu telesnih vaj po Tyrševem sestavu). — Imenik članov in seznam izdanih knjig bo izšel v posebni knjigi.

Dr. Janko Bezjak: »Občna zgodovina vzgoje in pouka«. Imenovana knjiga je ravnokar izšla v zalogi šolskih knjig v Ljubljani »s posebnim ozirom na ljudsko šolstvo za moška in ženska učiteljska«. Stane broš. 40 K (10 din.), tedno vezana 49 K. — Tako smo dobili 3. slovensko pedagoško učno knjigo (prva je: Bežkovo »Občno vzgojeсловje«, l. 1913; druga pa: »Občno ukoslovje«, istega pisatelja, l. 1919.), ki je namenjena učiteljskemu IV. letniku. Dobrodošla bo gotovo tudi vsakemu starejšemu učitelju.

† Prof. Anton Kržič. Dne 3. decembra l. l. je umrl v Ljubljani kanonik in upokojen profesor Ant. Kržič, množični učitelj verouka na moškem in ženskem učiteljsku v Ljubljani. Prof. Kržič je bil rojen l. 1846. v Rakitni. Leta 1876. je postal katehet na uršulinskih zavodih v Ljubljani, l. 1891. pa profesor verouka na ljubljanskem učiteljsku, kjer je deloval do svoje upokojitve l. 1913. — Prof. Kržič si je pridobil mnogo zasluga na polju naše slovenske književnosti. Svoje moči je posvetil v obilni meri šolstvu, posebno pa naši mladinski književnosti; uvejeval je dolgo vrsto let lista »Vrtec« in »Angelček«. Napisal je mnogo povesti za »Mohorjevo družbo«. Za učiteljska je spisal znano »Katehetiko«. Zaslužnemu bodi blag spomin!

80letnica prof. M. Pleteršnika. Dne 3. decembra l. l. je slavil v Ljubljani profesor Makso Pleteršnik svojo osemdesetletnico. Za njim leži dolga doba agilnega, živega, nad vsako primo plodovitega življenja. Največje njegovo delo, ki mu hrani slavno ime za vse čase, pa je njegov »Slovensko-nemški slovar«, izdan po ljubljanskem knezoškofiju na stroške rajnega ljubljanskega knezoškofa Ant. Al. Wolfa († 1859) v dveh debelih knjigah (I. del izšel l. 1894, II. del pa l. 1895.) Ta slovar je nad 10 let vztrajnega in napornega znanstvenega dela. Pleteršnikov slovar nam je končno ustanovil slovenski pravopis in je neizčrpna zakladnica, vsem slovenskim učiteljem; je večnosvež vrelec lepot in sile našega jezika. — Vpokojeni profesor živi sedaj tiho in skromno v Ljubljani. Brg ga živi še mnoga leta čilega in zdravega!

Izšla je 1. številka ženskega lista »Jadranke«, s članki in leposlovno vsebino. Posamezna številka stane 80 stotink.

»Mladika« se preosnuje letos v leposloven družinski list. Urednik bo pesnik France Bevk, ki si je pridobil za sodelovanje najboljše naše pesnike in pisatelje tudi onostrešne meje.

Noblova nagrada. Akademija v Stokholmu (Švedija) je prisodila Noblovo nagrado za literaturo za leto 1919. švicarskemu pisatelju Karlu Fittlerju, ono za fiziko za leto 1920. po ravnatelju urada za mednarodne teže in mere Charlesu Edvardu Guillaume za njegova odkritja v anamalijah v zlitinah jekla in niklja.

Jubileji. Meseca decembra je obhajal slovenski pisatelj dr. Fr. Detela v krogu svoje družine in ožijih prijateljev 70letnico svojega rojstva. — Znani tirolski pisatelj Fr. Kranewitter, je obhajal preteklega meseca 60letnico svojega rojstva. Njegove drame so dosegle velik uspeh. — V decembri l. l. je preteklo 150 let, kar je bil rojen veliki nemški genij — Beethoven; njegova slava se je razširila po svem svetu.

Dolinar, najboljši naš kipar je šel v Ameriko. Kako je to, da pusti domovino tako lahko od sebe take ljudi.

RAZNÉ VESTI.

Cetrtisočetnica smrti J. A. Komenskega. Proslava 250 letnice zavzema na Češkem silno razmerje. Šole proslava kaj najdostojnejše spomin na največjega sina češkega naroda. Ministrstvo je izdalo ogromna navodila, na vsečiliščih se vrše posebna predavanja za učitelje. Mlado in staro je neumorno na delu, da narod proslavi v svobodi spomin Komenskega, ki je najbolj ljubil svobodo dela, učenja in vesti. — Dne 15. decembra l. l. je tudi ljubljanska univerza proslavila 250 letnico Komenskega. Pred imenovanjem za škofa je bil profesor teologije in ravnatelj lista »Folium Ecclesiasticum«. Glavno njegovo delo pa je bilo urejevanje »Rimskega katolika«. — Dr. Anton Mahnič je bil najidealnejši apostol krščanske misli, glasnik narodnega edinstva, goreč prijatelj zbljanja s pravoslavnimi bratiteri neustrašen naroden boritelj v imenu krščanske pravčnosti.

† Dr. Anton Mahnič. Dne 14. decembra l. l. je umrl v Zagrebu veliki biskup dr. Anton Mahnič. Rajni dr. Mahnič je bil sin skalovitega Krasa. Rojen je bil v Kobdilu dne 14. septembra 1850.; za škofa krškega je bil imenovan 1896.; posvečen pa 1897 v Gorici. Pred imenovanjem za škofa je bil profesor teologije in ravnatelj lista »Folium Ecclesiasticum«. Glavno njegovo delo pa je bilo urejevanje »Rimskega katolika«. — Dr. Anton Mahnič je bil najidealnejši apostol krščanske misli, glasnik narodnega edinstva, goreč prijatelj zbljanja s pravoslavnimi bratiteri neustrašen naroden boritelj v imenu krščanske pravčnosti.

† Prof. Ivan Beningar. Dne 25. decembra l. l. je umrl pri Radečah kraj Zidanega mosta gimn. profesor Ivan Beningar. Pokojnik je bil markantna in popularna osebnost v Hrvatski, kjer je služboval na Reki, v Karlovcu in Zagrebu. Živ